

У глухому куті: інтеграція біженок з України на ринку праці у Польщі

Лонгітюдне дослідження українських біженців, раунд 32 – Травень 2025 року

ОГЛЯД КЛЮЧОВИХ ВИСНОВКІВ

1

СИТУАЦІЯ З ЗАЙНЯТІСТЮ БІЖЕНЦІВ У ПОЛЬЩІ ПЕРЕСТАЛА ПОКРАЩУВАТИСЯ, ЯК ЗА ЧАСТКОЮ ПРАЦЕВЛАШТОВАНИХ, ТАК І ЗА РІВНЕМ ЗАЙМАНИХ ПОСАД. Після стабільного зростання у попередні періоди рівень працевлаштування сповільнився, причому у найновішому раунді опитування спостерігалось незначне зниження. У період з серпня 2024 року по травень 2025 року частка зайнятого населення серед респондентів залишалась відносно стабільною у межах 77-80%. В якісному вимірі професійного просування теж не відзначалося. Більшість респондентів залишалася у низькокваліфікованому сегменті ринку праці, де їхня частка протягом останніх півтора року залишалася стабільною на рівні 50–52% (грудень 2023–травень 2025 рр.).

2

РІВЕНЬ ДОХОДУ І КУПІВЕЛЬНА СПРОМОЖНІСТЬ ОПИТАНИХ БІЖЕНЦІВ ЗРОСЛИ. ЦЕ ЗРОСТАННЯ, ІМОВІРНО, БУЛО ЗУМОВЛЕНЕ ПІДВИЩЕННЯМ ОФІЦІЙНОЇ МІНІМАЛЬНОЇ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ, А НЕ ПРОФЕСІЙНИМ ПРОСУВАННЯМ АБО ПОЛІПШЕННЯМ УМОВ ПРАЦІ. За півтора року опитувань реальний дохід (з поправкою на інфляцію) на одного члена домогосподарства збільшився на 24% (із 391 до 483 євро), що свідчить про зростання фінансової спроможності. Втім, таке зростання відбувалося одночасно з підвищенням законодавчо встановленої мінімальної заробітної плати, що свідчить радше про вплив державної політики, а не прогрес завдяки кар'єрному зростанню. Одночасне зростання доходів і мінімальної заробітної плати підкреслює зосередженість біженців у низькооплачуваних секторах. Попри те, що зростання доходів вказує на позитивні зрушення, воно є наслідком не більшої економічної самостійності чи розширення можливостей, а насамперед зовнішніх факторів, що перебувають поза індивідуальним контролем. Унаслідок свого вразливого економічного становища біженці залишаються особливо чутливими до зовнішніх тисків на ринку праці, таких як скорочення, відсутність зростання заробітної плати або зниження попиту.

3

БАТАТО БІЖЕНЦІВ СПРИЙМАЛИ ВЛАСНІ ТРУДОВІ ГАРАНТІЇ ЯК МОЖЛИВІСТЬ МАТИ СТАБІЛЬНУ РОБОТУ І ПЕРЕДБАЧУВАНИЙ ДОХІД. ВОДНОЧАС ТАКА “СТАБІЛЬНІСТЬ” ЧАСТО СУПРОВОДЖУВАЛАСЯ СКЛАДНИМИ УМОВАМИ ПРАЦІ, ОБМЕЖЕНИМИ ТРУДОВИМИ ПРАВАМИ І ВІДЧУТТЯМ НЕРІВНОСТІ В ОПЛАТІ ПРАЦІ З ПОЛЬСЬКИМИ КОЛЕГАМИ. За результатами опитування (квітень-травень 2025 р.), майже половина (48%) з усіх респондентів повідомила про проблеми пов'язані з умовами працевлаштування. Найчастіше згадувані проблеми включали: фізично важка і виснажлива робота (29%), неможливість взяти відпустку або лікарняний (13%), а також понаднормова робота або довгі робочі зміни (12%). Крім того, за даними опитування, 24% респондентів повідомили, що отримували нижчу оплату, ніж польські колеги на тих самих посадах, що свідчить про постійне нерівне становище українців на ринку праці. Отримані результати були підтверджені інформацією з глибинних інтерв'ю з українками, які працюють у Польщі, багато з яких повідомили про суттєве збільшення навантаження на роботі. Це включало виконання більш фізично виснажливих робіт, тривалу зайнятість або поєднання кількох місць праці – стратегії, до яких вони часто вдавалися, щоб компенсувати низькі доходи за відсутності альтернативних рішень. Попри те, що більшість респонденток вважала свою роботу стабільною і загалом була задоволена нею, їхнє сприйняття стабільності переважно стосувалося можливості мати постійну роботу і передбачуваний дохід, необхідний для покриття основних потреб, а не наявність гідних умов праці.

4

ОБМЕЖЕНИЙ РІВЕНЬ ВОЛОДІННЯ ПОЛЬСЬКОЮ МОВОЮ, ОСОБЛИВО СЕРЕД СТАРШИХ ЛЮДЕЙ, ЗАЛИШАЄТЬСЯ ЗНАЧНОЮ ПЕРЕШКОДОЮ ДЛЯ ЗАСТОСУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ НАВИЧОК, НАБУТИХ ДО ВІЇЗДУ З УКРАЇНИ. Більшість опитаних біженців зазначила низький (29%) або середній (52%) рівень володіння польською мовою. Частка тих, хто вважав свої мовні навички хорошими, зростає мінімально протягом півтора року дослідження (з 17% до 19%). Водночас 41% зайнятих респондентів працездатного віку вважали себе занадто кваліфікованими для своєї роботи. Таке самосприйняття було більш притаманне старшим людям (48%) порівняно з молодими респондентами (30%), що свідчить про гірші можливості для старших людей знайти роботу, відповідну їхнім навичкам. Ці висновки підтверджуються якісними даними. Більшість опитаних жінок вважала недостатній рівень володіння мовою основною перешкодою на шляху до покращення якості умов праці, оскільки навіть визнання здобутої кваліфікації має мало практичної користі без вільного володіння польською мовою. Частина жінок порівнювала цю ситуацію із "замкненим колом": необхідність знання мови для кар'єрного просування і водночас відсутність часу на навчання через звантаженість на роботі. Серед інших перешкод згадувалися відсутність доступних курсів середнього і поглибленого рівнів та їхня висока вартість. Втім, багато жінок висловили чітке бажання розпочати вивчення мови у разі наявності доступних можливостей, що вказує на постійний незадоволений попит на структуровану мовну підтримку, яка б забезпечила кращі можливості працевлаштування.

5

ОБОВ'ЯЗКИ З ДОГЛЯДУ УСКЛАДНЮЮТЬ ДОСТУП ДО РИНКУ ПРАЦІ ДЛЯ УКРАЇНСЬКИХ БІЖЕНОК З ДІТЬМИ. За результатами опитування, серед українок з дітьми 5 років і молодше рівень працевлаштування був нижчим (54%) порівняно з середнім національним рівнем у Польщі (69%), що вказує на те, що обов'язки по догляду негативно впливають на залученість до ринку праці. Натомість українські жінки без дітей мали вищий рівень працевлаштування порівняно із середньостатистичним показником серед усіх жінок у Польщі у тій же групі (77% проти 69%), що свідчить про вищий рівень залученості до ринку праці для цієї групи за відсутності обмежень, пов'язаних з доглядом за дітьми. Така диспропорція вказує на можливі структурні проблеми з доступом до послуг з догляду за дітьми, а саме дитячих садків, ясел чи послуг нянь, а також брак робіт із гнучким графіком. Крім того, кожне п'яте домогосподарство жінок, що самостійно виховували дітей, отримувало допомогу від своїх родичів або друзів в Україні, тоді як серед інших домогосподарств цей показник становив лише 4%.

6

ІЗ ВСЕ БІЛЬШОЮ ТРИВАЛІСТЮ ВИМУШЕНОГО ПЕРЕМІЩЕННЯ ЗАКОРДОНОМ, НАМИРИ ПОВЕРНУТИСЬ СЛАБШАЮТЬ. ВИЙНЯТКОМ МОЖУТЬ СТАТИ БІЖЕНЦІ СТАРШОГО ВІКУ, ЯКІ РОЗГЛЯДАЮТЬ ПОВЕРНЕННЯ В УКРАЇНУ ЯК ТІЛЬКИ ЇХ ДІТИ СТАНУТЬ ДОСТАТНЬО ДОРΟΣЛИМИ, ЩОБ ЖИТИ САМОСТІЙНО В ПОЛЬЩІ. Попри те, що частка тих, хто планує повернутися в Україну, залишається відносно високою (60%), вона зменшилася протягом останніх півтора року із 71% наприкінці 2023 року до 60% у травні 2025 року. Частка тих, хто навряд чи повернується, залишилася незмінною (8–12%), тоді як падіння позитивних намірів пояснюється зростанням частки респондентів, які не впевнені у своєму поверненні. Хоча загальна частка тих, хто має намір повернутися, дещо зменшилася, старші біженці й надалі частіше висловлювали бажання повернутися. Серед біженців віком від 18 до 30 років лише 48% мали намір повернутися порівняно з 74% серед опитаних старше 51 року. Це свідчить про те, що значна частка біженців старшого віку, зокрема передпенсійного, можуть зрештою повернутися. В глибинних інтерв'ю частина жінок повідомила, що вони планують повернутися, щойно їхні діти будуть достатньо дорослими, щоб проживати за кордоном самостійно. Дані лонгітюдного дослідження з кінця 2024 року підтверджують цей висновок: 10% людей старше 51 року, які повернулися в Україну, залишили своїх дорослих дітей за кордоном, і ця частка може зрости з часом у міру того, як діти ростуть і стають дорослими за кордоном. Потенційне повернення цієї демографічної групи вимагає ретельного врахування у плануванні відновлення України. Попри те, що вони можуть привнести цінний досвід і навички, вони можуть також стикнутися зі специфічними проблемами, пов'язаними з віком, які ускладнюватимуть їхню реінтеграцію на ринку праці.

ПРО ЦЕЙ ОГЛЯДОВИЙ ЗВІТ

Більшість українських біженців у Польщі становлять жінки.¹ Багато з них стикаються з комплексними проблемами, що накладаються одна на одну, опиняючись у подвійному, потрібному, а подекуди й ще більш вразливому становищі: як біженки, як жінки, як матері, та як ті, хто самотужки виховують і доглядають дітей. Така демографічна ситуація позначається на кожному аспекті їх економічної інтеграції. Метою даного звіту є детальне вивчення цих динамік. Звіт охоплює як аналіз статистичних даних, так і трудові будні та умови працевлаштування біженців, значна частина яких зосереджена в низькокваліфікованих секторах. Крім того, особливу увагу було приділено питанням пониження кваліфікації і структурних факторів, які позначаються на якості умов праці.

Аналіз проводився на основі *кількісних* (багаторазове опитування тих самих респондентів) і *якісних* (напівструктуровані глибинні інтерв'ю) даних.

Кількісні дані, які є необхідними для визначення наявних тенденцій, отримані з індикативної вибірки усіх респондентів, які проживають у Польщі. Попри те, що кількісний компонент охоплював біженців будь-якого гендеру, більшість респондентів становили жінки.² Відповідно представлені тут тенденції переважно відображають досвід жінок, сформований під впливом не лише статусу біженця, а й обов'язків по догляду за дітьми та інших гендерно зумовлених обмежуючих факторів.

Якісні дані отримані виключно з інтерв'ю з жінками працездатного віку,³ працевлаштованими у Польщі. Якісні дані виконують доповнюючу функцію, збагачуючи і контекстуалізуючи кількісні дані за рахунок представлення гендерної проблематики у питаннях залученості до ринку праці. Більш детально про методологію у розділі «Методологія» в кінці цього звіту.

1. Детальніше про статево-віковий розподіл групи людей, які отримали тимчасовий захист у Польщі, у [базі даних Євростату](#).

2. Детальніше про методологію, характеристики вибірки і обмеження в кінці цього звіту.

3. У рамках цього дослідження працездатним віком вважається вік від 18 до 64 років.

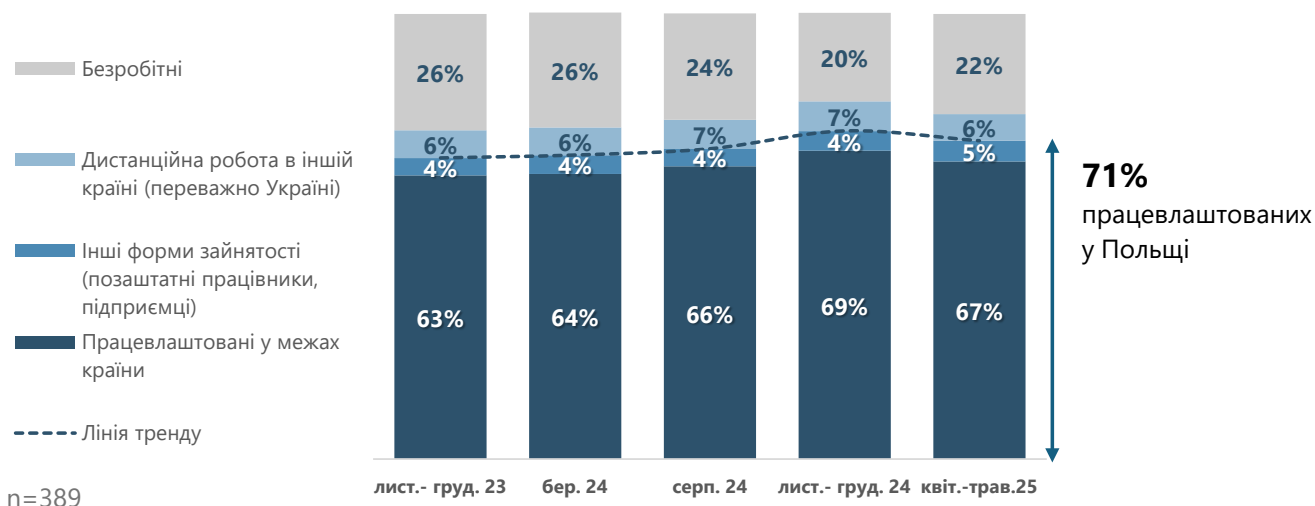
СИТУАЦІЯ З ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯМ

Загальні тенденції

Ситуація з працевлаштуванням українських респондентів у Польщі характеризується певною стагнацією. Протягом трьох років опитувань тих самих респондентів у Польщі співвідношення кількості працевлаштованих до чисельності населення⁴ серед респондентів працездатного віку постійно зростало.⁵ Однак протягом останніх півтора року цей ріст сповільнився, а в останньому раунді опитувань, проведеному у

травні 2025 року було зафіксовано незначне зниження (Рисунок 1^{6,7}). Попри поступове зростання рівня працевлаштування наприкінці 2023 року та на початку 2024 року (з 63% по 69%), до середини 2025 року, вперше з часу початку проведення опитувань, зростання вже не спостерігалось.⁸ Це свідчить про призупинення зростання і стабілізацію рівня працевлаштування та можливим досягненням плато.⁹

Рисунок 1. Співвідношення кількості працевлаштованих до чисельності населення серед тих самих респондентів працездатного віку у Польщі, опитаних протягом півтора року (листопад 2023-травень 2025 рр.)

Низький рівень працевлаштування жінок з дітьми дошкільного віку

Українки з дітьми віком до 5 років (включно) були працевлаштовані рідше порівняно із середнім показником серед польських жінок з дітьми того ж віку. Натомість українки без дітей працювали частіше порівняно із середнім показником серед польських жінок без дітей.

Серед опитаних у Польщі українських біженок працездатного віку працювало 74%⁶ жінок з дітьми. Для порівняння серед жінок без дітей працевлаштованими були 85%,⁶ що на 11 відсоткових пунктів більше, ніж серед респонденток з дітьми. Якщо ж брати до уваги вік дітей, диспропорція збільшувалася (Таблиця 1).

Загальні дані щодо жінок, які проживають у Польщі (включаючи українок),¹⁰ використовувалися як основа для порівняння з даними щодо українок в лонгітюдному дослідженні. Згідно з результатами цього порівняння, біженки без дітей працювали частіше порівняно з жінками у Польщі у цій же категорії. Натомість українські жінки з наймолодшою дитиною віком до 5 років (включно) були рідше працевлаштовані порівняно з тією самою групою жительок Польщі. Однак загальний рівень працевлаштування для обох груп жінок був аналогічним або дещо вищим в українок (залежно від методу збору даних).

4. Під співвідношенням кількості працевлаштованих до чисельності населення мається на увазі частка працевлаштованого населення працездатного віку.

5. Наприклад, протягом 2023 року серед учасників лонгітюдного дослідження, які перебували у Польщі, співвідношення кількості працевлаштованих до чисельності населення зросло на 13 відсоткових пунктів з початкових 49% у січні до 62% у грудні. Детальніше в огляді ситуації «Економічна інтеграція українців у Польщі станом на кінець 2023 року: висновки та виклики».

6. Ці розрахунки не включають деяких респондентів, які обрали не відповідати на запитання, а також респондентів, які вийшли на пенсію раніше 65 років.

7. В усіх рисунках і таблицях, що не стосуються питань множинного вибору сума складає 100%. Якщо сума відрізняється (наприклад, 99%, 101%), це пов'язано з округленням даних.

8. За даними УВКБ ООН/Deloitte, протягом аналогічного періоду спостереження рівень працевлаштування українських біженців у Польщі зріс із 61% до 69%: Звіт — [Польща: Аналіз впливу біженців з України на економіку Польщі — 2-ге видання \(червень 2025 р.\)](#) (англійською).

9. За даними дослідження «Барометр» (1 півріччя 2025 р.) компанії Personnel Service, наразі лише 28% польських роботодавців наймають українських працівників порівняно із 43% у 2024 році (-15 відсоткових пункти).

10. Враховуючи, що дані Євростату (EU-LFS), використані для порівняльного аналізу, охоплювали в тому числі і українських біженок, розрив між даними лонгітюдного дослідження і даними Євростату може бути ще більшим.

Таблиця 1. Рівень працевлаштування опитаних українських біженок (18-64 роки) у Польщі¹¹ порівняно з жінками у Польщі

Категорії респонденток	Біженки з України ¹² (Травень 2025 р., лонгitudне дослідження)			Усі жінки, які проживають у Польщі (2024 р., ¹³ Євростат)
	У межах країни	Інші форми зайнятості ¹⁴	Загалом	
З наймолодшою дитиною віком до 5 років у складі домогосподарства	48%	6%	54%	69%
Немає дітей у домогосподарстві	68%	10%	77%	69%
Усі опитані жінки	67%	8%	75%	71%

Помітна різниця у рівнях працевлаштування українських біженок і жіночого населення у Польщі загалом може свідчити про структурні перешкоди, а саме обмежений доступ до послуг з догляду за дітьми (у тому числі дитсадків, ясел або послуг няні), а також брак робіт з гнучким графіком або з неповним робочим днем. Ці проблеми можуть ґрунтуватися або ще

більше посилюватися за рахунок відмінностей у структурах домогосподарств цих двох груп. Крім того, домогосподарства біженців можуть мати менше мереж підтримки, а саме родини, родичів або допомоги громади, які могли б допомогти з доглядом за дітьми.

ЗАСОБИ ДО ІСНУВАННЯ

Дохід

Аналіз медіанного доходу на одного члена домогосподарства серед тих самих опитаних українських біженців у Польщі у період з кінця 2023 року по середину 2025 року продемонстрував стійку тенденцію до його зростання як у номінальному, так і реальному вираженні (Таблиця 2).

При коригуванні на інфляцію за допомогою індексу споживчих цін (ІСЦ) **реальний дохід також зростає (Таблиця 2, стовпець 4), що свідчить про збільшення купівельної спроможності.**

Таблиця 2. Зміни у доходах опитаних домогосподарств українських біженців порівняно зі зростанням мінімальної заробітної плати у Польщі (листопад 2023–травень 2025 рр.)

Дата (раунд)	Номінальний медіанний дохід на одного члена ДГ серед опитаних біженок у Польщі ¹⁵ , у євро ¹⁶	Індекс споживчих цін (Грудень 2023 = 1)	Реальний медіанний дохід на одного члена ДГ серед опитаних біженців у Польщі, у євро ¹⁷	% Δ Ріст реального доходу на одного члена ДГ серед опитаних біженців у Польщі, в євро (порівняно з попереднім періодом)	Мінімальна заробітна плата у Польщі (до вирахування податків), у євро ¹⁸	% Δ Ріст мінімальної заробітної плати, у євро (порівняно з попереднім періодом)
1	2	3	4	5	6	7
Лист.-Груд. 23	391	1	391	-	828	-
Бер. 24	444	1,009	440	13%	986	19%
Серп. 24	457	1,030	444	1%	1005	2%
Лист.-Груд. 24	468	1,039	451	2%	1006	0%
Квіт.-Трав.25	510	1,056	483	7%	1098	9%

11. З метою проведення порівняння усі респонденти, які вийшли на пенсію раніше 65 років, а також студенти були повторно включені в аналіз.

12. З метою забезпечення сумісності зі статистичними даними Польщі більш доречно використовувати різні індикатори працевлаштування залежно від складу домогосподарства. Для жінок з дітьми віком до 5 років індикатор працевлаштування всередині країни (48% проти 69%) краще відображає ситуацію з фактичною інтеграцією на ринку праці, оскільки ця група найбільше залежить від доступу до місцевої системи догляду за дітьми. Для бездітних жінок більш важливий індикатор загального працевлаштування (77% проти 69%), оскільки догляд за дітьми не є обмежуючим фактором.

13. 1. Євростат (EU-LFS), Дані щодо: [жінок з наймолодшою дитиною віком до 5 років](#); [жінок без дітей](#); [загальної частки працевлаштованих жінок](#) (англійською). 2. У даних Євростату під рівнем працевлаштування мається на увазі «[кількість працевлаштованих осіб у відсотках від загального населення](#)» (в даному випадку люди віком від 18 до 64 років); та сама підвибірка респондентів з лонгitudного дослідження була представлена у порівняльній таблиці.

14. Такі як позаштатні працівники, ті, хто працює віддалено (переважно в Україні) або підприємці.

15. Дохід домогосподарства тих самих українських біженців у Польщі, які опитувалися у 5 раундах протягом півтора року, поділений на кількість членів домогосподарства на час проведення опитування.

16. Усі суми в євро приблизні й отримані внаслідок конвертації зі злотих станом на період проведення дослідження (раундів).

17. Дохід з урахуванням інфляції, який відображає купівельну спроможність у постійних цінах базового періоду (тут: грудень 2023 р.). Розраховується за формулою: номінальний дохід (медіанний дохід домогосподарства на одну особу) ділиться на [ІСЦ](#).

18. Приблизна сума в євро конвертована зі злотих станом на останній день місяця, за даними [Національного банку Польщі](#).

Зростання доходів серед більшості українських біженців у період з кінця 2023 року по середину 2025 року здебільшого було спричинене не переходом на кращу роботу або отриманням вищої заробітної плати окремим працівником, а збільшенням розміру мінімальної заробітної плати в низькокваліфікованому сегменті ринку праці. Враховуючи, що, за приблизними оцінками, майже половина українських біженців отримує мінімальну або близьку до мінімальної заробітну плату,¹⁹ регулярні коригування мінімальної законодавчо встановленої заробітної плати, ймовірно, зіграли ключову роль у збільшенні доходів домогосподарств протягом цього періоду.

У період з грудня 2023 року по травень 2025 року у Польщі мінімальна заробітна плата без врахування податків зросла на 33% з 828 до 1 098 євро. Протягом того ж періоду номінальний медіанний дохід на одного члена домогосподарства зріс на 31%, тоді як реальний (з поправкою на інфляцію) дохід збільшився на 24%. Ця тенденція тісно пов'язана з офіційними

Грошові перекази

Станом на квітень-травень 2025 року 15% учасників лонгітюдного дослідження, які проживали у Польщі, зазначили, що вони надсилають гроші або інші види допомоги в Україну. Натомість 9% респондентів повідомили, що грошові перекази з України були одним з їхніх основних джерел доходу. До цієї групи опитаних входили переважно жінки з дітьми, особливо ті, які одноосібно опікуються дітьми:²⁰ **20% домогосподарств з одним**

коригуваннями заробітної плати. Протягом п'яти періодів, охоплених лонгітюдним дослідженням, зміна у розмірі доходу домогосподарства на одну особу стабільно співпадала з офіційним підвищенням мінімальної заробітної плати, як представлено в наочному порівнянні % зміни реального доходу проти % зміни мінімальної заробітної плати (Таблиця 2, стовпці 5,7).

Враховуючи також той факт, що респонденти не перейшли у більш високооплачувані сектори протягом цього часу (Розділ «Зниження кваліфікації»), коригування розміру мінімальної заробітної плати було основним чинником зростання доходу, особливо у секторах з низьким рівнем заробітної плати, в яких часто працюють українські біженці в Польщі. Як наслідок, багато біженців залишаються економічно залежними від ухвалених на більш глобальному рівні рішень щодо розмірів заробітних плат і мають обмежений контроль над покращенням власної фінансової ситуації шляхом кар'єрного зростання.

опікуном, очолюваних жінкою, отримували допомогу від своїх родичів або друзів в Україні порівняно лише з 4% інших домогосподарств. Ситуація, за якої біженці, які проживають у країні з більш високим рівнем доходів, залежать від допомоги родичів з країни з нижчим рівнем доходів, яка, до того ж, перебуває у стані війни, вказує на постійну фінансову вразливість певних підгруп, зокрема домогосподарств з одним опікуном.

Витрати та економія на потребах

Загальна картина вказує на залежність від негрошових стратегій подолання труднощів та тенденції до скорочення витрат. За даними лонгітюдного дослідження, статті витрат, які скорочувалися найчастіше, включали одяг та взуття (30%), дозволля (29%), продукти харчування (25%) і охорону здоров'я

(10%). Зазначені обсяги скорочення витрат на продукти харчування і медичне обслуговування вказують на наявні труднощі у задоволенні базових потреб, порушуючи питання щодо продовольчої безпеки і доступу до необхідної медичної допомоги.

Частка опитаних українських біженців у Польщі, які повідомили, що їхні домогосподарства поступаються певними потребами через недостатній дохід:

50%, кожне друге домогосподарство зазначило, що поступається своїми потребами через брак доходів.

25%, кожне четверте домогосподарство зазначило, що економить на продуктах харчування.

10% домогосподарств повідомили, що економлять на медичному обслуговуванні.

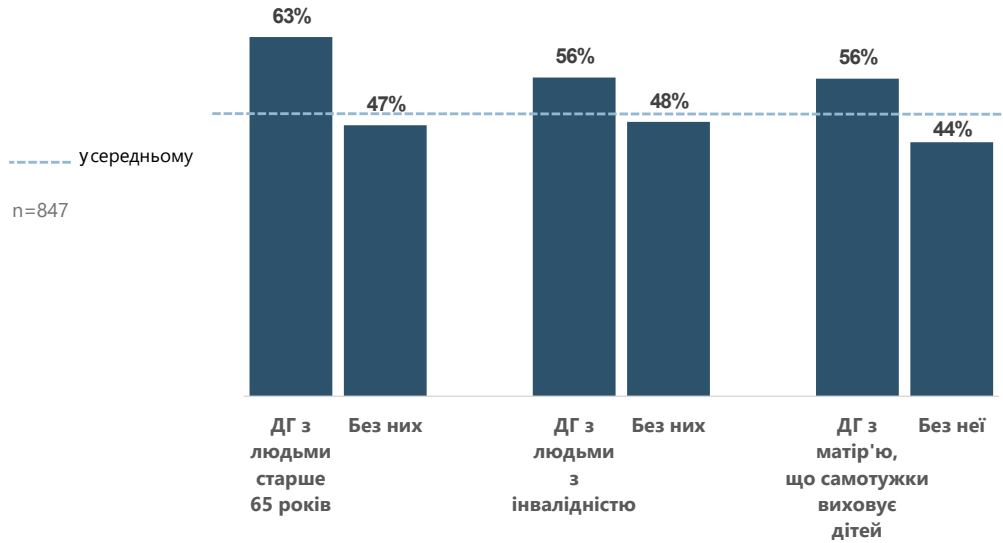
Більш вразливі домогосподарства повідомили, що вони були змушені вдаватися до більшої економії, причому дані різнилися залежно від структури і статі членів домогосподарства (див. Рисунок 2). Зокрема, жінки, які були єдиними опікунами у домогосподарстві, стикалися з непропорційним фінансовим навантаженням, що підтверджувалося як

кількісними, так і якісними даними (глибинні інтерв'ю). Попри формальну інтеграцію на ринку праці, вони часто несуть подвійний тягар заробітку грошей і обов'язків по догляду за дітьми, що створює на них постійний тиск і обмежує гнучкість в управлінні витратами або пошуку кращих можливостей працевлаштування.

19. Національний банк Польщі. [Життєва ситуація українських мігрантів у Польщі у 2023 році](#), 2023 р. (англійською)

20. Домогосподарство з одним опікуном — це домогосподарство, яке складається з однієї дорослої особи (старше 18 років) та одного або більше дітей.

Рисунок 2. Домогосподарства українських біженців у Польщі, які повідомили, що економлять на потребах через брак доходів, за типом вразливості домогосподарств (квітень–травень 2025 р.)

Під час інтерв'ю декілька жінок, які самотужки опікуються дітьми, повідомили, що вони зазнають постійного фінансового тиску і не мають можливості заощаджувати або покрити непередбачувані витрати. Як зазначила одна респондентка:

Як тільки я отримую зарплату, негайно біжу оплачувати комуналку, бо боюся, що може не вистачити грошей до кінця місяця.

Натомість жінки, які розділяють фінансові обов'язки з іншим дорослим або працюють на кількох роботах, зазначили, що відчувають більшу фінансову стабільність. За словами однієї з жінок:

Майже одна ціла зарплата йде на житло, а на другу ми фактично живемо.

Витрати на житло були ще одним постійним джерелом фінансових труднощів. Частина респондентів вважала орендну плату²¹ основним чинником навантаження на бюджет домогосподарства, причому лише деякі — ті, хто розділяв витрати на житло з іншим дорослим, — зазначили, що можуть легко її сплатити.

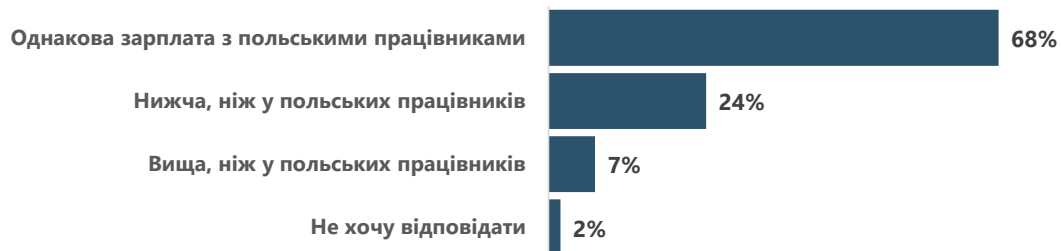
Ті, хто переїхав у Польщу парою, або вже тут створив сім'ю, мають можливість взяти паузу, щоб пошукати щось краще [кращу роботу]. А в мене немає такої можливості.

Відповідність оплати праці рівню інших працівників у Польщі

Більшість респондентів (68%) вважала, що рівень їхньої заробітної плати відповідав рівню заробітної плати польських працівників на подібних посадах (Рисунок 3). Водночас майже чверть опитаних (24%) повідомила, що заробляла менше,

що свідчить про те, що значна кількість українських біженців вважає, що у питанні оплати праці стикається з нерівним ставленням до себе порівняно зі своїми польськими колегами.

Рисунок 3. Оцінка українськими біженцями своєї заробітної плати порівняно з працівниками у Польщі на аналогічних посадах, станом на квітень-травень 2025 року

n=558

21. За даними оцінки рівня бідності, проведеної УВКБ ООН у 2025 році, високі ціни на оренду житла є вагомим чинником фінансової вразливості серед домогосподарств українських біженців. Після коригування на витрати на житло рівень бідності серед біженців зріс до майже 40%, що більше ніж втричі більше порівняно з відповідним показником серед місцевого населення.

Ця тема також широко обговорювалась у глибинних інтерв'ю з респондентками лонгitudного дослідження. Дані якісного компонента вказують на те, що навіть у випадках однакового рівня оплати праці багато жінок залишаються в нерівних умовах за рахунок інших (окрім заробітної плати) чинників. **Ті, хто вказали однаковий зі своїми польськими колегами**

рівень заробітної плати, часто наголошували на тому, що дотримання формальної рівності не гарантує забезпечення однакових життєвих умов. За словами опитаних, основна проблема полягає не в розриві в оплаті праці, а у вищих витратах на проживання, зокрема на оренду житла. За словами однієї респондентки:

Зарплата у мене така ж, як і в інших працівників, ставка однакова. [...] Різниця не в зарплаті, а у витратах. [...] У багатьох моїх колег є власне житло [...] Я ж знімаю, і це, звісно, відчутно позначається на бюджеті.

УМОВИ ПРАЦІ

За результатами останнього раунду лонгitudного дослідження (квітень-травень 2025 р.), **майже половина (48%) з усіх респондентів повідомила про певні труднощі в умовах праці**, зазначивши конкретні ризики та обмеження на робочому місці (Рисунок 4). Серед найчастіше вказуваних проблем були фізичне виснаження від роботи (29%), неможливість взяти відпустку або лікарняний (13%) та понаднормова робота/довгі робочі зміни (12%). Домогосподарства з вищим за середній медіанним доходом на одну особу дещо частіше зазначали

проблеми, пов'язані з робочим навантаженням і виснаженням, порівняно з домогосподарствами, які мали доходи нижче середнього. Зокрема, про фізичне виснаження повідомили 34% таких домогосподарств проти 27% домогосподарств з нижчим рівнем доходів, про роботу у небезпечних або шкідливих умовах — 6% проти 2%, а понаднормову роботу — 15% проти 12%. **Це свідчить про те, що для частини респондентів інтенсифікація праці, ймовірно, є способом вирішення проблеми низьких доходів.**

Рисунок 4. Труднощі в умовах праці, за словами опитаних українських біженців у Польщі станом на квітень-травень 2025 року

питання з кількома варіантами відповіді; n=558

Ці дані підтверджувалися і у глибинних інтерв'ю з українками, які працюють у Польщі. Респондентки часто називали свою роботу фізично важкою і виснажливою, причому деякі опитані працювали на кількох роботах або ж понаднормово, зокрема у вихідні. Більшість з цих жінок виконувала некваліфіковану роботу. Водночас опитані рідко повідомляли про ці труднощі з власної ініціативи і часто розповідали про них лише тоді, коли

їх безпосередньо про це запитували. **Це вказує на те, що дані про фізичне виснаження, довгі зміни або інтенсифікацію праці можуть бути заниженими у кількісних опитуваннях.** Частина жінок применшувала рівень свого виснаження, порівнюючи його з труднощами, з якими стикаються люди, що живуть в Україні. Інші ж розглядали фізично важку роботу з позитивної точки зору.

З одного боку, я не можу скаржитися на своє виснаження людям, які живуть в Україні. Я не відчуваю, що маю право говорити це, але я справді виснажена.

Це важко, 14 годин на ногах, тому й відчувається втома [про роботу на повний день]. У готелі робота [прибиральниця; друга робота на неповний день] більш фізично активна, мені це подобається, бо працює все тіло: ти присідаєш, нахилиєшся, піднімаєшся по сходах. Для мене це як розминка, я називаю це безкоштовним фітнесом.

Інтенсифікація праці за рахунок збільшення тривалості робочого дня, виконання більш фізично важких робіт або поєднання кількох робіт одночасно часто розглядалася як необхідна стратегія компенсації низьких доходів.

Деякі респондентки, роздумуючи про перехід на фізично легшу роботу, оцінювали, чи дозволить менш виснажлива робота заробити достатньо грошей. За словами однієї жінки:

Мені пропонують багато робіт, які були б фізично легшими, і мені б не потрібно було так важко, як кажуть, «вкалувать». Кажу: «Добре, а як щодо грошей? Фінансово?» Тоді це буде просто замінити одну проблему на іншу.

Попри вищезгадані труднощі, багато респондентів зазначили, що їхня робота дає їм відчуття стабільності, і загалом висловили задоволення умовами праці. Вони оцінювали умови працевлаштування переважно з точки зору

наявності стабільної роботи, яка задовольняє їхні основні потреби, і хороших стосунків з колегами або керівництвом. Водночас в їхніх розповідях часто згадувалась понаднормова робота, фізичне виснаження і фінансові труднощі.

Форми зайнятості

Більшість респондентів, які мали роботу у Польщі, працювали на повну зайнятість (82%). Усі інші (17%) мали часткову зайнятість (12%) або підробітки (з нефіксованим робочим часом) — 5%.

Глибинні інтерв'ю надали більш детальну інформацію стосовно того, які форми зайнятості затребувані серед переміщених жінок. При виборі місця роботи багато жінок звертали увагу на наявність повного соціального пакета, у тому числі оплачуваної відпустки і лікарняних, який пропонується на підставі так званої *umowa o pracę*.²² Для деяких опитаних відсутність таких гарантій на попередніх роботах (*umowa zlecenie*²³) стала основною причиною, чому вони змінили попередню роботу.

Окрім правового захисту, інші практичні міркування суттєво впливали на вибір роботи. Для жінок, які поєднували роботу і обов'язки по догляду за дітьми близькість до дому і гнучкий графік були також важливими. Деякі з працевлаштованих жінок зазначили, що вони надають пріоритет гнучкій формі зайнятості, за якої вони можуть відлучитися додому під час робочого дня з метою виконання батьківських обов'язків, а саме приготувати їжу або забрати дітей зі школи. **Такі результати вказують на те, що українки Польщі надають перевагу працевлаштуванню, яке передбачає правовий захист і гнучкий графік, необхідний для поєднання оплачуваної роботи і обов'язків по догляду за дітьми.**

Рисунок 5. Форми зайнятості опитаних українців, працевлаштованих у Польщі, станом на квітень-травень 2025 року

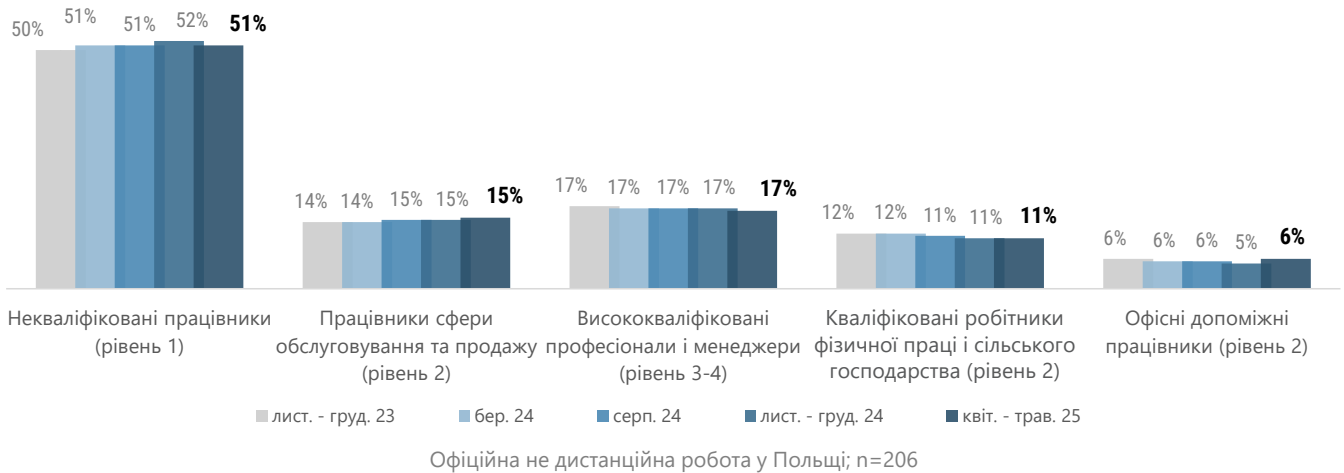
22. *Umowa o pracę* — це трудовий договір у Польщі, який регулюється Трудовим кодексом цієї країни.

23. *Umowa zlecenie* — це цивільно-правовий вид договору у Польщі, який використовується для окремих послуг або завдань, а не регулярної зайнятості.

ЗНИЖЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

Серед учасників лонгітюдного дослідження, які регулярно проходили опитування протягом півтора року, (Рисунок 6) не було зафіксовано помітної професійної мобільності або переходу на висококваліфіковані посади. Більшість респондентів незмінно займала низькокваліфіковані посади.

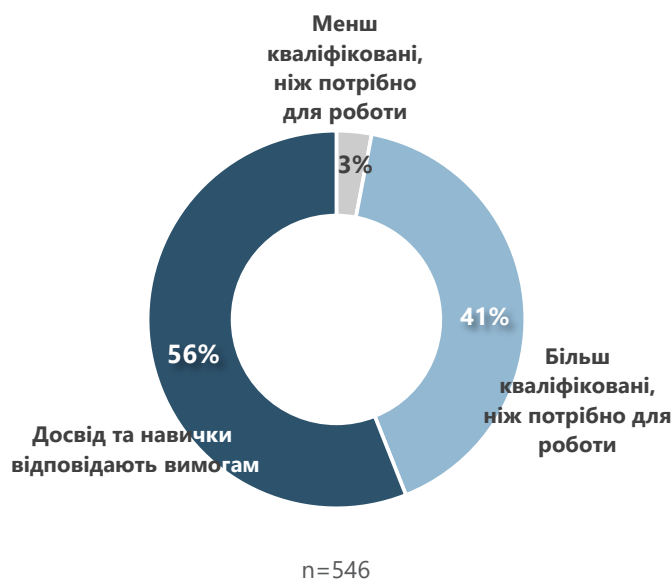
Рисунок 6. Категорії професії серед тих самих опитаних біженців працездатного віку, які проживали у Польщі у період з листопада 2023 року по травень 2025 року, згруповані за рівнем кваліфікації і характером виконуваної роботи

Серед українських біженців працездатного віку в Польщі (18–64 роки) зафіксовано значний рівень зниження професійної кваліфікації, якщо порівнювати їхню зайнятість до переміщення з теперішніми видами робіт у Польщі. (Рисунок 8, 9). Частка тих, хто виконував роботу *некваліфікованих працівників*,²⁴ різко зросла з 5% до переміщення до 48% після переміщення. Натомість частка *професіоналів* скоротилася з 36% до 10%, тоді як частка

працівників *сфери обслуговування та продажу* залишалася відносно стабільною (23% до переміщення проти нинішнього 21%). Ця тенденція також відображалась у самосприйнятті біженців: за власною оцінкою, майже 41% опитаних вказали, що вони були занадто кваліфікованими для своєї нинішньої роботи. Водночас 56% респондентів вважали, що їхні навички більшою чи меншою мірою відповідають вимогам їхньої посади (Рисунок 7).

Рисунок 7. Відповідність власних навичок і кваліфікації нинішній посаді, за самостійними оцінками опитаних українських біженців у Польщі станом на квітень-травень 2025 року

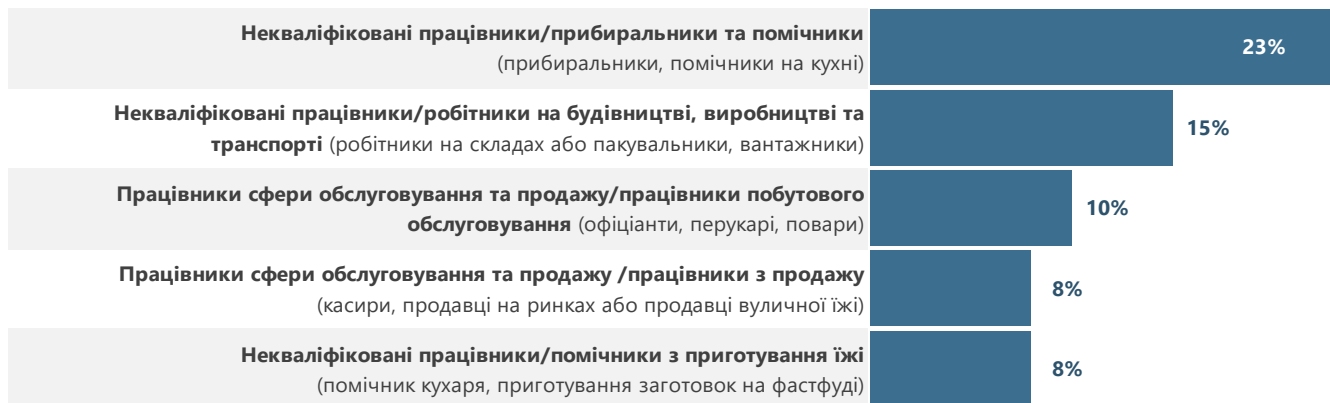

24. У цьому розділі категорії професії визначені відповідно до [Міжнародної стандартної класифікації професій \(ISCO-08\)](#). На Рисунку 6 з метою спрощення було об'єднано менеджерів, професіоналів, технічних та суміжних спеціалістів в одну групу *висококваліфікованих професіоналів і менеджерів*; разом з тим операторів устаткування, операторів машин і складальників, а також кваліфікованих працівників сільського господарства, лісництва та рибальства, ремісників та працівників суміжних промислів було об'єднано у групу *кваліфікованих робітників фізичної праці і сільського господарства*.

Рисунок 8. П'ять найчастіше вказуваних категорій професії опитаних українських біженців у Польщі станом **на період до їхнього переміщення**

Рисунок 9. П'ять найчастіше вказуваних категорій професії опитаних українських біженців у Польщі станом **на квітень-травень 2025 року** (офіційна не дистанційна робота)

Молоді респонденти віком від 18 до 30 років зазначили найвищий рівень відповідності між своїми кваліфікаціями та посадою порівняно з іншими віковими групами, причому 66% вважали, що їм підходить нинішня робота (Таблиця 3). Із віком відчуття невідповідності роботи до кваліфікації зростало: частка респондентів, чия підготовка перевищує вимоги роботи, збільшувалася з 30% до 48%, тоді як частка тих, хто вважає свою роботу відповідною

рівню кваліфікації, знижувалася з 66% до 49%. Це свідчить про те, що людям старшого віку важче знайти роботу, відповідну їхній кваліфікації. Окрім вікового фактору, який може впливати на нижчий рівень відповідності роботи та кваліфікації, велику роль може відігравати також нижчий рівень володіння мовою у цій віковій групі (Розділ «Рівень володіння мовою та навчання»).

Таблиця 3. Самостійне оцінювання респондентами відповідності здобутої кваліфікації своїй нинішній роботі у Польщі, за віковим розподілом (квітень-травень 2025 р.)

Вік	Більш кваліфіковані, ніж потрібно для роботи	Досвід та навички відповідають нинішній роботі	Менш кваліфіковані, ніж потрібно для роботи	Не хочу відповідати	Кількість респондентів
18-30	30%	66%	1%	3%	73
31-40	40%	55%	3%	2%	210
41-50	42%	52%	3%	3%	189
51-64	48%	49%	3%	0%	75

Під час аналізу, зокрема, групи респондентів зі ступенем бакалавра або вище, які наразі виконують роботу некваліфікованих працівників (n=112), було виявлено, що 51% вважає себе занадто кваліфікованими, що перевищує загальний середній рівень лише на 10 відсоткових пунктів. Така відносно незначна різниця свідчить про те, що до переміщення не всі респонденти працювали за фахом, а отже, індивідуальна оцінка відповідності власної кваліфікації нинішній роботі не залежить виключно від здобутої формальної освіти. Це знайшло підтвердження і в якісних інтерв'ю: тоді як багато респонденток до переміщення працювали на посадах, які загалом були пов'язані з їхньою освітою, в інших був мінімальний або й відсутній досвід роботи на посадах, відповідних їхній освіті. **Попри те, що не всі біженки могли раніше працювати за професією, все ж багато з них помітили очевидне зниження складності роботи або вимог до необхідних навичок, що вказує на те, що розрив між здобутими навичками і реальними робочими обов'язками — значний, не залежно від формальної освіти людини.**

Крім того, це свідчить про необхідність формування більш широкого розуміння зниження професійної кваліфікації, яка не обмежується виключно критерієм здобутого освітнього рівня.

Рівень володіння мовою та навчання

Протягом півтора року опитування тих самих біженців було зафіксовано лише мінімальне зростання частки українців у Польщі, які оцінили свій рівень володіння польською мовою як хороший або дуже хороший. Ця категорія залишилася на приблизно одному рівні, продемонструвавши зростання з незначних 17% наприкінці 2023 року до 19% у середині 2025 року (Рисунок 10). Натомість частка респондентів

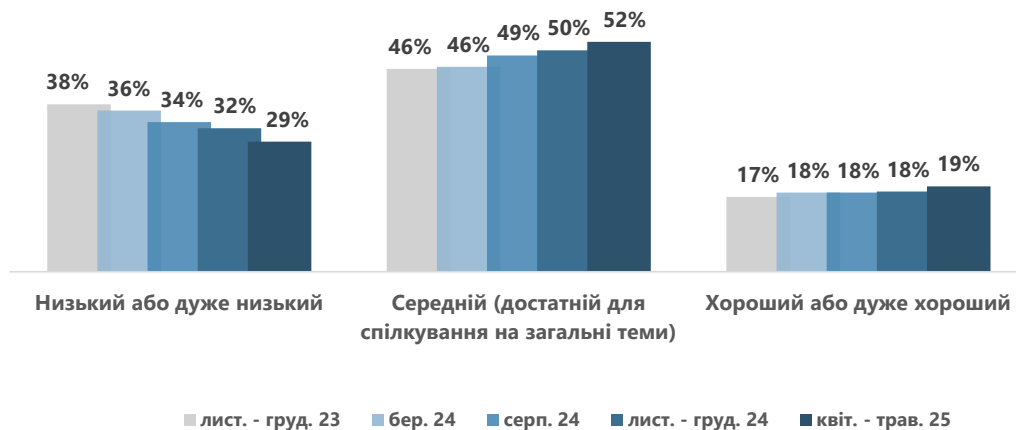
з метою надання більш точної оцінки трудового потенціалу біженців важливо враховувати набір їхніх навичок і досвід.

Тоді як визнання документів про освіту може бути важливим у регульованих професіях, воно не завжди є універсально необхідним: багато біженців є носіями цінних компетенцій, набутих поза рамками формальної системи освіти. Інституціалізовані інструменти підтвердження навичок, а саме оцінювання практичного досвіду, документальне підтвердження досвіду роботи або аналіз портфоліо, можуть доповнити існуючі системи і забезпечити більш інклюзивний доступ до ринку праці, особливо для тих, чий кар'єрний шлях не відповідає структурам сертифікації приймаючої країни.

За даними якісних інтерв'ю, лише декілька респонденток подали на розгляд свої українські дипломи з метою отримання їхнього офіційного визнання (процедура нострифікації), в основному, щоб продовжувати працювати за професією зараз або в майбутньому. Водночас більшість не намагалася пройти процедуру визнання здобутої освіти нерідко через переконання, що без ґрунтовного знання польської мови визнаний диплом сам по собі суттєво не покращить їхні кар'єрні перспективи.

з низьким або дуже низьким рівнем володінням польською мовою знизилася з 38% до 29%, тоді як категорія осіб зі знанням мови на середньому рівні (достатньому для спілкування на загальні теми) збільшилася лише із 46% до 52%. Це свідчить про те, що здебільшого покращення мовних навичок відбувається шляхом переходу від низького до функціонального рівня, ніж від функціонального рівня до вільного володіння.

Рисунок 10. Рівень володіння польською мовою тих самих біженців, які проходили опитування протягом півтора року (листопад 2023-травень 2025 рр.)

n=428

дані глибинних інтерв'ю підтверджують ці тенденції. Під час опитування більшість респондентів зазначила, що відвідувала мовні курси недовго (зазвичай на ранніх етапах переміщення) і здебільшого завдяки неурядовим ініціативам. Незначна частина опитаних навчалася на курсах протягом тривалого періоду, причому ця група респондентів також працювала на більш кваліфікованих роботах порівняно з іншими учасниками дослідження. Крім того, деякі респонденти повідомили, що вони не змогли знайти безкоштовні курси вище базового рівня,

що свідчить як про брак коштів, так і про брак курсів більш поглибленого рівня.

Враховуючи, що частка респондентів, які відвідували мовні курси у цей період, відносно незначна і продовжує скорочуватися (з 16% наприкінці 2023 року до 12% в середині 2025 року), покращення мовних навичок може бути частково пов'язане з неформальним вивченням мови у ситуаціях повсякденного і трудового життя, ніж бути результатом структурованого навчання.

Опитані учасниці неодноразово описували свою ситуацію як "замкнене коло": необхідність знання мови для кар'єрного просування і водночас відсутність часу на навчання через завантаженість на роботі. За словами однієї респондентки:

Ні, у першу чергу, в мене зараз просто немає часу. Фізично немає часу відвідувати курси, навіть онлайн. Я постійно на роботі. Маю лише пів дня вільних, може, 4-5 вихідних днів на місяць максимум. Але тоді мені треба сходити за продуктами, наготувати їсти дитині на наступні два дні. А потім, наприклад, наступні два дні я працюватиму в ресторані з ранку до ночі.

Як наголосила одна учасниця опитування, відвідування курсів можливе лише у разі сприяння або сплати їхньої вартості роботодавцем у робочий час, що свідчить про важливість запровадження моделей мовної підготовки, яка є частиною робочого процесу або фінансована роботодавцем.

Без цільової підтримки вивчення польської мови мовні навички українських біженців можуть залишитися на базовому рівні, достатньому для повсякденного спілкування, наприклад, придбання товарів або нескладної розмови на роботі, але недостатньої для доступу до кращих можливостей працевлаштування.

Слід зазначити, що, попри обмеження, багато жінок висловили бажання повернутися до вивчення мови, чітко визначивши знання мови на вищих рівнях ключовим фактором їхнього

кар'єрного зростання у майбутньому. Це свідчить про незадоволений попит на вивчення мови, обумовлений не браком мотивації, а браком доступних можливостей.

Дані, дезагреговані за віком (Таблиця 4), ще більше поглиблюють розуміння стосовно цих обмежень. Серед респондентів віком від 51 до 64 років майже третина (31%) досі зазначає низький або дуже низький рівень володіння польською мовою на противагу лише 19% серед осіб віком від 18 до 30 років. Натомість наймолодша вікова група (18–30 років) набагато частіше вказувала високий рівень володіння мовою (36%).

Такі відмінності свідчать про те, що біженці старшого віку стикаються з більшими труднощами у вивченні мови і можуть потребувати додаткової підтримки для подолання стійких перешкод на шляху до навчання.

Таблиця 4. Самостійне оцінювання респондентами власного рівня володіння польською мовою, за віковим розподілом (квітень-травень 2025 рр.)

Вік	Низький або дуже низький	Середній (достатній для спілкування на загальні теми)	Хороший або дуже хороший	Кількість респондентів
18-30	19%	45%	36%	111
31-40	26%	56%	19%	317
41-50	26%	55%	20%	243
51-64	31%	53%	16%	134

НАМІРИ І ПОВЕРНЕННЯ В УКРАЇНУ

Загальні тенденції

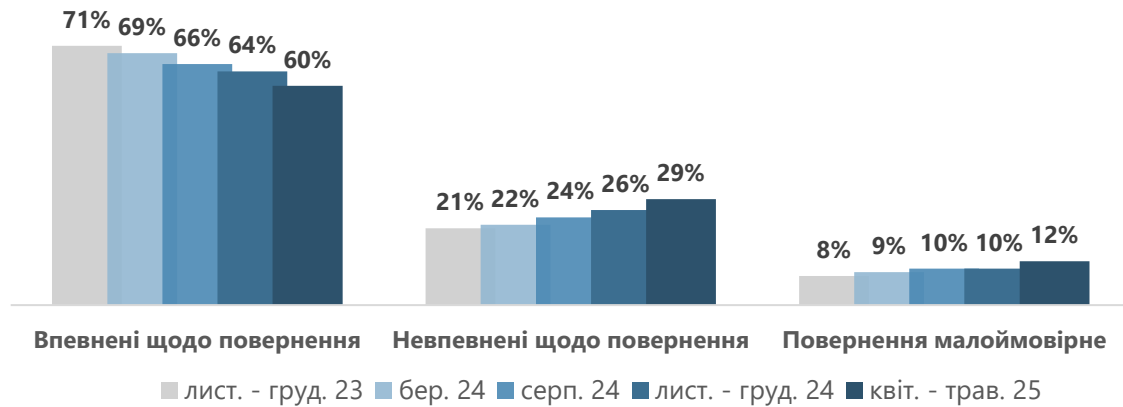
Упродовж останніх півтора року опитування тих самих біженців серед українців у Польщі спостерігалася зростання невизначеності щодо повернення в Україну (Рисунок 11). Станом на квітень-травень 2025 року 60% опитаних висловили впевненість щодо повернення. Водночас частка тих, хто вважав повернення малоімовірним, суттєво не змінилася протягом цього періоду.

Різні фактори впливали як на наміри повернутися, так і на фактичні повернення. Як зазначалося у попередньому звіті,²⁵

рівень фактичних повернень був загалом вищим серед більш вразливих груп біженців, а саме безробітних, тих, хто проживав у тимчасовому житлі або мав нижчі доходи. Крім того, ті, хто працював віддалено на українських роботодавців або проживав раніше у певних регіонах України, поверталися дещо частіше порівняно з іншими групами біженців. У наведеному нижче розділі представлені гендерні аспекти, які також впливали на процеси повернення, зокрема в розрізі віку та складу сім'ї.

25. Причини повернення розглядалися більш детально у звіті «Предиктори повернення», який порівнює дві групи: тих, хто повернувся в Україну, на момент, коли вони ще перебували за кордоном у статусі біженців безпосередньо перед своїм поверненням, та тих, хто в той самий період залишився за кордоном. Такий підхід дозволив визначити ключові фактори, що впливають на рішення про повернення в Україну. Хоча звіт охоплює дані лише до кінця 2023 року, його висновки залишаються загалом актуальними, адже більшість тих, хто повернувся, зробили це в перші роки переміщення.

Рисунок 11. Наміри щодо повернення серед тих самих біженців у Польщі, які проходили опитування протягом півтора року (листопад 2023-травень 2025 рр.)

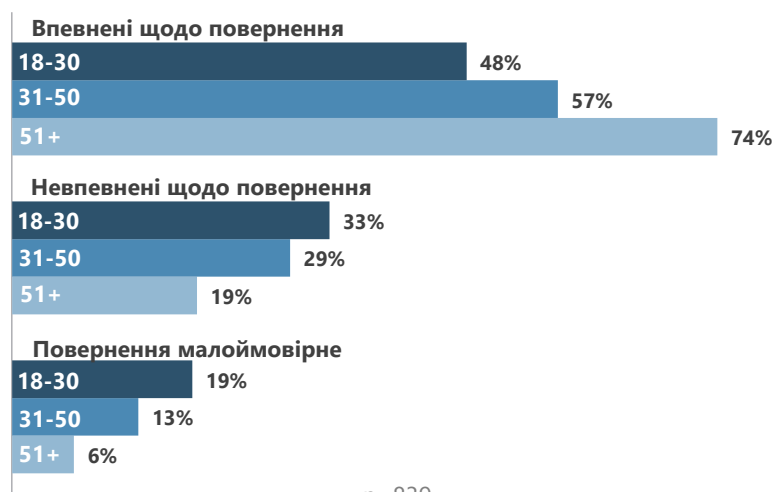
n=427

Вік і наміри щодо повернення

Біженці старшого передпенсійного віку частіше висловлювали впевненість у намірах повернутися в Україну: 48% серед респондентів 18–30 років проти 74% серед тих, кому від 51 року (Рисунок 12). Потенційне повернення жінок передпенсійного віку створює додаткові виклики для їхньої реінтеграції на українському ринку праці. Під час планування повоєнного відновлення країни слід враховувати характеристики цієї демографічної групи з метою забезпечення

ефективного використання людського капіталу, навичок та досвіду. У той час як багато з цих жінок поступово виходитиме на пенсію, ймовірно, зростатиме також навантаження на систему соціального захисту. Питання щодо старіння населення та економічної активності, які вже є актуальними у багатьох країнах, зокрема в Україні, ймовірно, стануть ще більш нагальними для України у найближчому майбутньому.

Рисунок 12. Наміри щодо повернення серед опитаних біженців у Польщі, за віковим розподілом, станом на квітень-травень 2025 року

n=839

Ці висновки були додатково підкріплені даними з глибинних інтерв'ю. Деякі жінки старшого віку, які мають дітей-підлітків, зазначили, що розглядають можливість повернення в Україну, коли їхні діти стануть більш самостійними і вже не потребуватимуть нагляду. Для цих респонденток рішення про повернення тісно залежало від етапу життя їхніх дітей: коли підлітки наблизатимуться до дорослості

та ставатимуть достатньо самостійними, щоб здобувати вищу освіту чи почати працювати, матері почуватимуться більш вільними у тому, щоб планувати потенційне повернення. Це також свідчить, що наміри дорослих біженців, які зазвичай представляють позицію домогосподарства в опитуваннях, не завжди збігаються з поглядами їхніх дітей та підлітків.

У мене з дочкою такі розмови: що я б повернулася, а вона б тут лишалась. Бо я тут себе відчуваю чужою, це зрозуміло [...] Моя дочка вже адаптувалася і відчуває себе тут як вдома [...] Вона хоче, щоб я теж залишилась, а я їй кажу: «Я тут потрібна тобі ще пару років, а коли тобі буде 18, ти і сама не захочеш зі мною жити, тоді я зможу спокійно повернутися в Україну, а ти будеш тут».

На разі, станом на жовтень-листопад 2024 року, лише 5% з усіх опитаних біженців або 10% з групи біженців старше 51 року повідомили, що вони залишили своїх дорослих дітей за

кордоном, а самі повернулися в Україну. Проте ця частка може зростати в міру дорослішання поки що неповнолітніх дітей, що живуть за кордоном.

Зв'язок вимушеної розлуки з партнером та повернення

Родинні зв'язки в Україні, зокрема наявність партнера, який залишився, імовірно, відігравали важливу роль в ухваленні рішення повернутися, особливо на ранніх етапах переміщення. Серед респондентів, які наразі є біженцями, 20% зазначили, що перебувають у вимушеній розлуці з партнером (зазвичай це один із батьків спільної дитини). Серед людей, які повернулися в Україну, цей показник був вдвічі вищим: 42% перебували у розлуці перед тим, як повернутись до України, що свідчить про сильний вплив вимушеної розлуки з партнером на повернення на ранніх етапах.

Однак з часом цей взаємозв'язок вірогідно послабився. За результатами травневого раунду у 2025 році, 69% з тих, хто залишив партнера в Україні, висловили позитивний намір щодо повернення, що лише на 9 відсоткових пунктів вище загального середнього показника у 60%. Імовірно, це свідчить про те, що багато сімей з двома батьками у своєму складі вже

возз'єдналися в Україні, у той час як за кордоном залишилася зростаюча частка самотніх матерів, які ще до переміщення самостійно виховували своїх дітей.

Дійсно, станом на травень 2025 року 30% домогосподарств біженців у Польщі очолювалися самотніми матерями, і майже половина з них (13% з усіх домогосподарств біженців) виховували своїх дітей самостійно ще до переміщення (Таблиця 5). Ця частка є більш ніж у п'ять разів вищою, ніж в Україні до переміщення (3%). Такий розрив може пояснюватися двома чинниками. По-перше, ще на етапі виїзду самотні матері, вірогідно, були більш схильні ухвалити рішення залишити Україну. По-друге, значна частина жінок, що виїжджала за кордон без партнера, згодом возз'єдналися з ним в Україні, що, у свою чергу, збільшило відносну частку самотніх матерів серед тих, хто досі залишається за кордоном.

Таблиця 5. Порівняння домогосподарств самотніх матерів українських біженців у Польщі (травень 2025 р.) і в Україні (до переміщення, 2021 р.)

<i>Домогосподарства самотніх матерів</i>	<i>Домогосподарства біженців у Польщі</i> <i>(травень 2025 р., лонгітюдне дослідження)</i>	<i>Домогосподарства у Україні</i> <i>(2021 р., Державна служба статистики)</i>
Серед усіх домогосподарств (% з групи):	30%	3% ²⁶
Стали домогосподарством, очолюваним самотньою матір'ю після виїзду з України	17%	-
Були домогосподарством, очолюваним самотньою матір'ю до виїзду з України	13%	-

26. Державна служба статистики України, [Соціально-демографічні характеристики домогосподарств в Україні](#), 2021 р. Розраховано вручну як 7,6% (домогосподарств з дітьми, де є лише 1 дорослий) із 37,8% (загальної кількості домогосподарств з дітьми); округлено до 3%.

МЕТОДОЛОГІЯ

Цей звіт лонгітюдного дослідження створений на основі **кількісних і якісних даних**, а аналіз охоплює **три різні типи вибірок, а саме:**

- усі респонденти, які брали участь у раунді 32 даного дослідження (14 квітня-12 травня 2025 р.);
- усі респонденти, які брали участь у кожному з п'яти обраних раундів опитування протягом останніх півтора року (раунд 19 - листопад-грудень 2023 р.; раунд 23 - березень 2024 р.; раунд 27 - серпень 2024 р.; раунд 31- листопад-грудень 2024 р.; раунд 32 - квітень-травень 2025 р.);
- ключові інформантки, які брали участь у глибинних інтерв'ю у травні 2025 року.

Нижче представлені основні віково-статеві дані вибірок:

- **У раунді 32** вибірка включала 847 респондентів у Польщі, які представляли 2362 членів домогосподарства. Середній розмір домогосподарства становив 2,71 людини, а медіанний - 3. Склад домогосподарств був наступний: 54% дорослих віком 18–64 років (42% жінок, 13% чоловіків); 40% дітей (2%

віком до 2 років, 6% віком 3-5 років, 19% віком 6-12 років, 13% віком 13-17 років); 6% людей старше 65 років (5% жінок, 1% чоловіків). Респондентами були здебільшого жінки (96%).

- **Група респондентів, які брали участь у п'яти обраних раундах**, складалася з 442 осіб, які проживали у Польщі у періоди проведення кожного раунду, причому статево-вікова структура групи була подібною до структури вибірки раунду 32.
- **Дані інформанток** охоплювали 9 жінок віком від 30 до 51 року, які жили і працювали у Польщі, 8 з яких мали дітей, а 6 були самотніми матерями. Більшість дітей була підліткового віку, і лише одній дитині було 7 років. Серед опитаних жінок 7 повідомили, що мають вищу освіту. Що стосується працевлаштування у Польщі, 5 виконували *некваліфіковану* роботу, 2 працювали *операторами устаткування і машин*, 1 — *офісним допоміжним працівником* і ще 1 належав до категорії *професіоналів* (відповідно до Міжнародної стандартної класифікації професій ISCO-08). Усі ключові інформанти є постійними учасниками лонгітюдного дослідження.

Кампанії з формування кількісної вибірки

З кінця лютого 2022 року організація IMPACT Initiatives проводить щомісячне опитування людей, які виїхали з України через ескалацію бойових дій, з метою вивчення тенденцій їхнього переміщення, потреб, шляхів інтеграції, намірів повернутися та змін цих параметрів з часом. Спершу респондентів, які перетинали кордон з Україною, було опитано у період з 28 лютого 2022 року у Польщі, Словаччині, Угорщині, Румунії та Молдові у пунктах пропуску, центрах транзитного переміщення і прийому

біженців в рамках спільної ініціативи з УВКБ ООН. Далі з ними підтримували зв'язок фахівці IMPACT, які проводили щомісячне телефонне опитування з тією самою групою учасників. А з жовтня 2022 року стали залучатися різні джерела отримання згоди, і наявна вибірка доповнювалася шляхом проведення кампаній у месенджері «Вайбер», соціальній мережі «Фейсбук» та мобільній мережі «Київстар». З січня 2024 року збір згоди на участь проводився також на залізничних станціях в Україні.

Методологічні зауваження та обмеження

Кількісне дослідження. З огляду на використання стратегії не випадкової вибірки результати є нерепрезентативними, і їх слід розглядати як індикативні. Дані на рівні респондентів здебільшого відображають досвід жінок, формуючи зміщення на користь жіночих перспектив, особливо у питаннях доходу і вразливостей, пов'язаних з працевлаштуванням. Натомість відповіді на рівні домогосподарств можуть забезпечити більш збалансовану гендерну представленість.

Глибинні інтерв'ю. Попри те, що глибинні інтерв'ю орієнтовані на працевлаштованих жінок у Польщі, вони не охоплюють увесь спектр досвіду біженців в усіх аспектах працевлаштування.

Деякі проблеми, пов'язані з працевлаштуванням, особливо гендерно чутливі, можна ідентифікувати лише у межах підгрупи безробітних жінок. Аналогічно труднощі з працевлаштуванням, з якими стикаються матері, а саме основні перешкоди у доступі до ринку праці або проблеми з поєднанням обов'язків по догляду за дітьми і роботи, можуть бути більш помітними у підгрупі безробітних жінок або тих, хто мають підробітки, які відсутні у вибірці. Оскільки більшість дітей у домогосподарствах — підліткового віку, тема дотримання балансу роботи та обов'язків по догляду за дітьми підіймалася рідше і обговорювалася в меншому обсязі.